

THÔNG KÊ VỀ QUAN HỆ LAO ĐỘNG

Nội dung được xem xét lại trong Hội nghị quốc tế về thống kê lao động lần thứ 20

Tóm tắt:

Bài viết nêu lên những nội dung về phân loại quốc tế về vị thế việc làm (ICSE-93) được xem xét lại trong Hội nghị quốc tế về thống kê lao động lần thứ 20 được tổ chức tại Geneve, Thụy Sĩ từ ngày 10 đến ngày 19/10/2018.

Hội nghị quốc tế về Thống kê lao động - ICLS lần thứ 20 đã diễn ra tại trụ sở Tổ chức Lao động Thế giới - ILO, Geneve, Thụy Sĩ từ ngày 10 đến ngày 19/10/2018 với sự tham dự của đông đảo các quốc gia trên thế giới. Chương trình Hội nghị đề cập tới 3 nhóm nội dung chính: (1) Báo cáo chung về các hoạt động thống kê đã thực hiện và sẽ thực hiện kể từ Hội nghị quốc tế về thống kê lao động lần thứ 19 diễn ra vào tháng 10/2013; (2) Xem xét lại phân loại quốc tế về vị thế việc làm (ICSE-93) qua việc giới thiệu một hướng dẫn dự thảo để kiểm định và thông qua tại Hội nghị. Mục đích của việc xem xét lại là để có thể phản ánh tốt hơn nữa các xu hướng mới của thị trường lao động đặc biệt là sự xuất hiện các hình thức việc làm không tiêu chuẩn - một nội dung quan trọng sẽ được xem xét dưới phát kiến ILO về tương lai của việc làm; và (3) Kiểm định các khái niệm, định nghĩa và phương pháp đo lường thống kê cho các nội dung

liên quan tới công việc chất lượng bao gồm các chỉ tiêu được nhận diện dưới sự giám sát của ILO trong Khung chỉ tiêu toàn cầu được thiết lập để kiểm soát Chương trình nghị sự 2030 về sự phát triển bền vững.

Chuẩn quốc tế về thống kê quan hệ lao động hiện áp dụng là bảng phân loại quốc tế về vị thế việc làm - ICSE 93 được thông qua năm 1993 và được xem là giải pháp của ICLS lần thứ 15. Bảng phân loại này đưa ra 5 phân mục về vị thế việc làm (lao động làm thuê, chủ thuê lao động, lao động tự làm, thành viên hợp tác xã và lao động đóng góp gia đình) theo tiêu chí nhận biết sự khác biệt giữa công việc tự làm và công việc được trả công/lương. Năm 2013, chuẩn phân loại này đã được sửa đổi tại ICLS lần thứ 19. Mục đích của việc sửa đổi là để đáp ứng một loạt các vấn đề nảy sinh trong đó quan tâm nhất là việc 5 phân mục về vị thế việc làm trong ICSE 93 đã không còn đưa ra được các thông tin phù hợp

để phản ánh đầy đủ sự thay đổi trong cách thức tổ chức/sắp xếp công việc đã và đang diễn ra ở nhiều nước trên thế giới, cũng như chưa đủ chi tiết để bao quát được các hình thức việc làm không tiêu chuẩn. Hơn nữa, sự hình thành của hàng loạt các hình thức tổ chức/sắp xếp mới hoặc không tiêu chuẩn nhằm nâng cao tính linh hoạt của thị trường lao động đã tạo ra sự cần thiết về thông tin thống kê nhằm kiểm soát ảnh hưởng của các hình thức này tới người lao động và quá trình điều hành của thị trường lao động. Một số hình thức tổ chức/sắp xếp đã tác động tới sự cân bằng về rủi ro kinh tế giữa người lao động và doanh nghiệp, và hình thành ranh giới không rõ ràng giữa công việc tự làm và công việc được trả lương/công.

Vì vậy, điểm tập trung trong xem xét lại ICSE 93 là xây dựng các đề xuất trợ giúp việc sản xuất số liệu thống kê có tính so sánh quốc tế và toàn diện hơn về tăng trưởng các loại hình

việc làm không tiêu chuẩn. Việc làm không tiêu chuẩn trong một số trường hợp là sự tự nguyện và mang lại các kết quả đầu ra tích cực cho cả người lao động và chủ lao động. Tuy vậy, trong một số trường hợp khác, chúng lại đồng nghĩa với một sự không đảm bảo về việc làm và thu nhập, đem tới thách thức cho doanh nghiệp, cho sự vận hành của thị trường lao động, cho nền kinh tế cũng như cho xã hội nói chung.

Để trợ giúp xây dựng đề xuất thay thế ICSE 93, ILO đã thành lập một nhóm làm việc, bao gồm: Các nhà sản xuất và sử dụng thống kê kinh tế lao động đến từ các cơ quan chính phủ của các quốc gia trên khắp các khu vực; cơ quan liên chính phủ; các tổ chức của người lao động và chủ thuê lao động. Nhóm làm việc đã họp 4 lần từ tháng 5/2015 đến tháng 9/2017. Để mở rộng phạm vi tư vấn và đạt được phản hồi về đề xuất, ILO đã tổ chức hàng loạt các hội nghị khu vực cho các nhà thống kê về lao động trong năm 2016-2017, tập trung vào các nội dung liên quan đến bối cảnh khu vực và tính khả thi về mặt kỹ thuật của các chuẩn mới được đề xuất. Đồng thời thực hiện kiểm định các đề

xuất ở một vài nước và hiện nay quá trình thử nghiệm này vẫn đang được tiếp tục.

Kết quả của những nỗ lực này là một loạt các đề xuất thay thế ICSE 93 bằng các chuẩn và phân loại thống kê mới, trong đó có Phân loại quốc tế về vị thế việc làm ICSE 18. Theo đó, sẽ có 10 phân mục cho phép nhận diện tốt hơn về lao động và các hình thức tổ chức/sắp xếp việc làm không tiêu chuẩn bao gồm: Lao động có hợp đồng thời gian xác định, ngắn hạn hoặc tạm thời để phân định đường ranh giới giữa công việc được trả công/lương và công việc tự làm, đồng thời để đo lường sự tăng trưởng của công việc tự làm phụ thuộc. Theo đó, 10 phân mục có thể được tổng hợp dưới 2 cấu trúc phân loại riêng biệt: Cấu trúc một dựa trên loại thẩm quyền mà người lao động thực hiện nơi làm việc với lớp phân loại cao nhất là lao động phụ thuộc và lao động độc lập; cấu trúc 2 dựa trên loại rủi ro kinh tế mà người lao động theo đó bị tác động với sự phân tách giữa lao động trong các công việc vì lợi nhuận và lao động trong các việc làm được trả công/lương. Điều này là tương tự như sự khác biệt truyền thống giữa việc làm

được trả công/lương và việc tự làm trong ICSE 93. Phân mục "Thành viên hợp tác xã" không còn được xếp vào 1 phân mục riêng trong ICSE xem xét lại do tỷ trọng nhóm lao động này hiện được tìm thấy là rất nhỏ, nhiều nước không sử dụng phân mục này trong thống kê quốc gia. Vì vậy, sẽ được phân loại hoặc là chủ thuê lao động hoặc là lao động độc lập chứ không phải là lao động làm thuê trong từng trường hợp cụ thể.

Như vậy, trong khi ICSE 93 chỉ bó hẹp về việc làm được nhận biết trong Hướng dẫn ICLS 13, thì chuẩn phân loại mới ICSE 18 về quan hệ lao động được kỳ vọng sẽ có phạm vi rộng hơn vì có thể áp dụng tới tất cả các hình thức việc làm trong Hướng dẫn ICLS 19. Tiến hành rà soát và cập nhật định kỳ các chuẩn đo lường là cần thiết để đảm bảo rằng những thay đổi, phát triển trong thị trường lao động ở các nước khác nhau đã được phản ánh đầy đủ và thực tiễn tiên tiến nhất được nhận biết đã được kết hợp hài hòa với các tiến bộ trong phương pháp thống kê để có thể đáp ứng tốt nhất những vấn đề về chính sách mới nổi.

ThS. Nguyễn Huyền Giang, Vụ TK Dân số và Lao động (Tóm lược và biên dịch)

Nguồn: <https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/meetings-and-events/international-conference-of-labour-statisticians/20/lang--en/index.htm>